No. 37 Donderdag 10 September 1908 8ste Jaargang

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Mr. C. PIJNACKER HORDIJK. †

In den avond van Vrijdag 3 September jl. is na een zeer korte ongesteldheid, op den leeftijd van 61 jaar, overleden Mr. Cornelis Pijnacker Hordijk. Hij werd geboren den 13en April 1847, studeerde te Utrecht en promoveerde aldaar in 1873 in de beide rechten. In het volgende jaar werd hij benoemd tot hoogleeraar te Amsterdam, daarna te Utrecht. Van 9 Februari tot 22 April 1883 was hij minister van binnenlandsche zaken; van 1885 tot 1888 gouverneur van Drente, waarop hij geroepen werd tot het onderkoningschap van Ned. Oost-Indië. Die hooge waardigheid bekleedde hij tot 1893. Zijn bestuur in Indië kenmerkte zich niet door ingrijpende maatregelen of belangrijke voorvallen; een enkel feit brengen wij nietteman in herinnering, namelijk de zoo veel besproken scheepvaartregeling op Atjeh.

Na zijn aftreden als gouverneur-generaal werd hij door de Prov. Staten van Zuid-Holland in 1894 tot lid van de Eerste Kamer gekozen, waarvan hij tot aan de ontbinding der Kamer deel uitmaakte.

De overledene heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt door zijn rechtsgeleerde-, geschied- en oudheidkundige studiën met betrekking op Nederland.

Maar ook voor Ned. Oost-Indië had hij zijne groote verdiensten. Na zijn aftreden als gouvern.-generaal nam hij in verschillende functiën (veelal als voorzitter) een werkzaam aandeel in het streven van tal van vereenigingen, welke zich ten doel stellen het verspreiden van kennis onzer Oost-Indische bezittingen.

Vooral om deze reden betreurt de vereeniging Oost en West zijn heengaan ten zeerste.

De groote verdiensten van den overledene werden bij zijn teraardebestelling dan ook ten rechte in het helderste daglicht gesteld.

OPROEPING.

Hoogst treurig zijn de berichten omtrent den maatschappelijken toestand in Curaçao sedert de verwikkelingen met Venezuela *). Handel en nijverheid staan stil, hongersnood staat voor de deur, en doet zich reeds hier en daar nijpend gevoelen. De toekomst voor deze Nedelandsche bezitting is buitengewoon duister, zoolang geen vreedzame oplossing der aanhangige kwesties te verwachten is. De regeering van Hare Majesteit, onze geëerbiedigde Vorstin, heeft tot de ingezetenen van Curaçao reeds de veelbelovende troostwoorden gericht, ,,dat Hare Majesteit, de Koningin der Nederlanden, volledig bekend met den toestand der kolonie, dien toestand met diep leedwezen gadeslaat en dat Hare Majesteit Hoogstderzelver aandacht en die van Hare Raadslieden aan de verbetering daarvan wijdt."

Naast de maatregelen. die de Nederlandsche regeering zal kunnen nemen, blijft eene ruime plaats, waar de particuliere liefdadigheid beter werken kan dan ambtelijke bemoeienis, althans deze krachtig steunen kan in de hulp, die het plaatselijk bestuur reeds begonnen is te verleenen, blijkende o.m. uit de wekelijksche uitdeeling van een vat droge beschuit aan de schoolkinderen, die met een hongerige maag van huis gaan.

De Vereeniging *Oost en West* heeft tot doel: den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië te versterken. Hoe kan dit beter geschieden dan door waar geleden wordt, troost en daadwerkelijke hulp te verleenen? Het Dagelijksch Bestuur heeft gemeend, niet te mogen aarzelen, deze oproeping te richten tot hen, die niet onverschillig zijn voor het land van Curaçao en dat zijner bewoners, tot allen in het algemeen, die niet ongenegen zijn, hun penningske te offeren voor de noodlijdenden.

De Ver. *Oost en West* heeft pas weder besloten tot de oprichting van een Fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen. Hare oogenblikkelijke geldmiddelen laten niet toe als eerste inzet een beduidende som daarin te storten. Zelve kan zij dan ook weinig bijdragen, doch het kan niet te vergeefs zijn, dat zij vertrouwt op de velen, die genegen zijn dat fonds te steunen, opdat wij in het vervolg dadelijk, wanneer nooden zich voordoen, als waarvoor wij thans de aandacht onzer medeburgers vragen, de eerste hulp verleenen kunnen.

Gij weet het, elk bedrag, hoe gering maar, is welkom.

Aan de achterzijde van den omslag van dit blad is gelegenheid het bedrag in te vullen, dat men bereid is, af te staan:

òf aan het hulpfonds der Vereeniging Oost en West, het aan het bestuur dier Vereeniging overlatende, te beoordeelen welken steun het in dit bijzondere geval aan Curaçao verleenen mag,

òf in het bijzonder tot ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche bezitting Curaçao.

Overigens bestaat er gelegenheid voor een ieder, zijne bijdrage af te dragen aan den secretaris en den penningmeester der Vereeniging die, Zon- en feestdagen uitgezonderd, dagelijks kantoor houden te 's-Gravenhage in de Heulstraat no. 17 van 9 tot 12 uur 's voormiddags.

Mevrouw Van Zuijlen—Tromp, oud-voorzitster der vereeniging Oost en West, heeft voor deze zaak hare hoog gewaardeerde medewerking toegezegd.

Namens het Hoofdbestuur der Vereeniging ,,Oost en West",

Het Dagelijksch bestuur:

C. R. Bakhuizen van den Brink, *Voorzitter.*

L. A. Bakhuis, *Ondervoorzitter.*

A. C. Harting, *Penningmeester.*

E. van Assen, *Secretaris.*

*) Zie ook onze rubriek „West-Indië". RED.-C.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het rapport der Staatscommissie voor de Ind. Zeemacht, door de *N. R. Crt.* besproken, des heeren Liefrincks benoeming beoordeeld door *het Huisgezin, het Centrum, Alg. Hdbl., N. R. Crt.* en *Vaderland.* — Het *Nieuws van den Dag* contra *Alg. Hdbl.* in zake de Venezolaansche kwestie. — Opmerkingen van den heer Bogaerdt in *De Tijd.*

Sprekende over het rapport der Staatscommissie voor de Indische Zeemacht, schrijft de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* o.m. het volgende:

,,Wij kunnen, door beperkte ruimte, niet diep ingaan op de details der door de commissie uitvoerig gemaakte berekeningen en gedane voorstellen omtrent de voor Nederlandsch-Indië gewenschte torpedovloot, doch wij meenen — in beginsel met haar eene torpedovloot boven eene artillerievloot verkiezende —, dat zij de waarde der onderzeebooten, als dagwapen ter aanvulling van hare alleen als nachtwapen te gebruiken torpedovloot, niet voldoende rech laat wedervaren en dat onderzeebooten in elk geval in de nieuwe formatie der Indische zeemacht moeten worden opgenomen. Zij zullen, zooals de commissie terecht vooropstelt, voor optreden in den geheelen Indischen archipel bruikbaar moeten zijn en niet aan eene plaatselijke verdediging gebonden.

Nadat de commissie aldus met eenparige stemmen tot een besluit was gekomen omtrent de ,,doelmatige samenstelling en indeeling der zeemacht in Nederlandsch-Indië", waarvan in hare opdracht wordt gesproken, bleek zij omtrent het beginsel, dat zou moeten gelden bij de verdeeling der uitgaven voor die zeemacht, niet eenstemmig. De meerderheid der commissie is van meening, dat de kosten in beginsel gebracht moeten worden ten laste der Indische begrooting; de minderheid meent, dat de kosten moeten gedragen worden door Nederland en Indië te zamen of in beginsel door Nederland, tenzij Nederlandsch-Indië er geheel of gedeeltelijk toe in staat is.

Gelukkig is dit beginselverschil geen beletsel geweest om, ook op dit punt eenstemmig, voor de eerstvolgende jaren, eene practische regeling voor te stellen met betrekking tot de verdeeling der uitgaven over de beide begrootingen.

In een ontwerp van wet en in een ontwerp koninklijk besluit, beide vergezeld van uitvoerige toelichtingen, zijn ten slotte de voorstellen der commissie neergelegd voor het in het leven roepen eener afzonderlijke marine van Nederlandsch-Indië, voor het deel van de kosten dier marine, dat ten laste van de Staatsbegrooting moet worden gebracht voor de samenstelling dier vloot, voor de uitgaven ten behoeve daarvan te doen en voor de uitgaven in bijzondere gevallen voor de marine van Nederland te doen.

De bijdrage, ten laste der Staatsbegrooting, in de gewone militaire marine-uitgaven voor de

Indische marine, wordt voor de eerste vijf jaren voorgesteld op 2/5 dier uitgaven voor elk dier jaren, tot een maximum bedrag van 4.2 millioen gulden per jaar, dat echter in buitengewone gevallen kan worden verhoogd. Van die 4.2 millioen zou 2.4 millioen bestemd zijn voor aanschaffing en eerste uitrusting van oorlogsvaartuigen.

Wegens die uitgaven voor aanschaffing en eerste uitrusting van oorlogsvaartuigen wordt jaarlijks eene afzonderlijke begrooting vastgesteld en als in eenig dienstjaar het voor nieuwen aanbouw uitgetrokken bedrag niet ten volle is besteed, wil de commissie alsnog gelegenheid geven het resteerende te gebruiken tot kwijting van meerdere uitgaven voor aanbouw in een volgend dienstjaar."

Ten slotte zegt het Rotterdamsch blad:

„Zonder in elk opzicht met het gevoelen der commissie in de onderdeelen van haar rapport in te stemmen, willen wij toch verklaren met veel ingenomenheid te hebben kennis genomen van haar arbeid en als onze bepaalde meening uitspreken, dat het beginsel, waarvan zij uitgaat, nl. eene regeling onder geheele en uitsluitende verantwoordelijkheid van den minister van koloniën, en als gevolg daarvan eene afzonderlijke koninklijke marine voor Nederlandsch-Indië ons goed, deugdelijk en uitvoerbaar voorkomt."

* * *

De benoeming van den heer Liefrinck tot regeeringscommissaris voor de Atjehsche zaken heeft natuurlijk veel critiek uitgelokt. Over het algemeen kan de regeering, die met deze schrandere zet op het politieke schaakbord de vele Atjeh-opposanten voorloopig schaakmat heeft gezet, over haar daad tevreden zijn. Met een enkele uitzondering wordt de zending-Liefrinck toegejuicht.

Het *Huisgezin* schrijft:

De eerste vrucht van de Atjeh-rapporten is er, hoezeer vermoedelijk anders dan de stellers dier rapporten, vooral generaal Rost van Tonningen, zich die gedacht hadden.

De militair, die het dubbele bewind over Atjeh en Onderhoorigheden voert, krijgt een burgerlijk regeeringscommissaris naast zich.

De alleenheerschappij van de sabel heeft uit. Er moet hardhandiger worden opgetreden, adviseerde Rost van Tonningen.

Het harde sabel-bewind dient te worden getemperd, heeft de regeering beslist.

Wij juichen deze beslissing, die een nieuwen koers inwijdt, hartelijk toe.

We verlangen niet, dat het zwaard ontijdig in de scheede worde gestoken, maar wel, dat het militaire beleid niet uit de verte, doch van nabij worde gecontroleerd door een onafhankelijk burgerlijk ambtenaar.

Voor generaal Rost van Tonningen is de benoeming van een burgerlijk regeeringscommissaris een bittere pil om te slikken. Ook de gouverneur-generaal van Indië heeft er niet toe geadviseerd. Te meer lof verdient de regeering, dat zij niet geschroomd heeft door te tasten en haar twee hoogste ambtenaren in Indië te desavoueeren."

Het *Centrum* schrijft:

De benoeming van den heer Liefrinck als regeeringscommissaris voor Atjeh wordt aangekondigd als een maatregel in het belang der pacificatie en de verzekering van eenheid van beginselen tusschen regeering en gewestelijk gezag.

Na de enquête, door den gouverneur-generaal persoonlijk ingesteld, en de rapporten, welke daarop gevolgd zijn, is deze maatregel niet anders dan rationeel te achten.

De landvoogd getuigde in het verslag zijner bevindingen, dat hij zich in het bestuur van den gouverneur Van Daalen had vergist, welk bestuur hem, naderbij bezien, geheel anders voorkwam, dan op een afstand.

En al werd nu generaal Van Daalen vervangen door overste Swart, de ervaring met den vorigen afgetreden gouverneur zal de regeering overtuigd hebben van de wenschelijkheid en het nut eener meer actieve contrôle.

De heer Van Heutsz kan zich niet voortdurend naar Atjeh begeven. Maar wèl moet er zekerheid bestaan, dat dit gewest bestuurd wordt overeenkomstig plan en bedoeling der regeering te Buitenzorg.

Eenheid moet er zijn, en nauwe samenwerking, tusschen de civiele en de militaire autoriteit, waarbij geregeld voeling gehouden wordt met de regeering, is in een gewest als Atjeh het aangewezen middel.

Daarenboven zijn ook de tegenstellingen te scherp, waardoor de objectiviteit gevaar loopt en de zooeven genoemde samenwerking bedreigd wordt.

Dat de landvoogd en de legercommandant in hun beoordeeling van generaal Van Daalen's regime zoo vierkant tegenover elkander kwamen te staan, maakte een verontrustenden indruk.

Zulk een conflict is onhoudbaar, moet wantrouwen wekken, verslappend werken.

Het optreden van den heer Liefrinck, die een kundig man is en een man van groote ervaring bovendien, wien het land reeds gewichtige diensten te danken heeft zal wellicht de scherpe kanten van het meeningsverschil weten te verzachten.

Het pacificeerend karakter dezer benoeming geldt dan niet alleen voor den toestand in Atjeh, maar ook voor het conflict tusschen onze hoogste autoriteiten in Indië."

De *Residentiebode* zegt:

„Tegen den persoon van den heer Liefrinck hebben wij natuurlijk geenerlei bezwaar, maar wel tegen diens nieuwe functie. Reeds in ons nummer van 24 Juni ontwikkelden we bezwaren tegen de „gedeputeerden te velde", gelijk wij er in dezen hoogen ambtenaar weer een hebben te zien. „Zoo'n onverantwoordelijk betuttelaar moet de ruïne zijn van ieder gezag en elk krachtig handelen", aldus resumeerden we onze bezwaren. „vooral tegenover een volk als de Atjehers, die al menigmaal een loopje met ons genomen hebben."

Laten we in 't belang van Atjeh hopen, dat wij ten onrechte zoo pessimistisch geweest zijn."

Het *Algemeen Handelsblad* meent, dat het niet in de bedoeling kan hebben gelegen om een soort „civielen commissaris" voor Atjeh te benoemen, die den gouverneur van Atjeh als raadsman ter zijde zou staan.

„Afgescheiden van het feit, dat voor een zoodanige functie grondige, plaatselijke kennis van het gewest, onzes inziens een eerste vereischte moet zijn — wijl anders het feit zich zou kunnen voordoen, dat de raadsman zich zou moeten oriënteeren bij hem, wien hij raad moet schaffen — zij gewezen op de omstandigheid, dat het lidmaatschap van den Raad van Indië moeilijk is overeen te brengen met de eischen eener zooveel omvattende taak, als voor een „civielen commissaris" zou zijn weggelegd."

Iets anders is het voor het blad, indien aan den heer Liefrinck werd opgedragen zijn geheel onbevangen oordeel te laten gaan over den algemeenen gang van zaken in Atjeh en, zonder in details af te dalen, zijn opinie weer te geven over hetgeen behoort te worden gedaan.

„De ontvangst, die aan de beide deelen van het Atjeh-rapport ten deel viel van de zijde van een groot gedeelte van pers en publiek, doet het ons voorkomen, dat der regeering bij de aanstaande behandeling der Indische begrooting veel moet zijn gelegen aan een oordeel, waaraan onpartijdigheid en onbevangenheid door niemand zal worden ontzegd.

„Is aan vorengenoemde opdracht de hier bedoelde strekking verleend, dan zouden we dezen stap een hoogst verstandigen maatregel, en de op den heer Liefrinck gevallen keuze een zeer gelukkige heeten.

„Ofschoon geen speciale Atjeh-kenner, heeft de heer Liefrinck als bestuursman zich een beleidvol, doch daarbij doortastend man getoond, getoond dus de eigenschappen te bezitten, welke bij de pacificatie van Atjeh op den voorgrond behooren te staan.

„Dat de heer Liefrinck niet onder de Atjeh-specialiteiten kan worden gerangschikt, is voor een opdracht als ons voor oogen staat, zelfs zeer gelukkig te noemen.

„Zonder specialiteit te zijn, wat in deze dagen veelal beteekent pro- of contra-Van Heutsz, is het toch zeker, dat een zoo actief man als de heer Liefrinck zich van de Atjeh-zaken zoodanig op de hoogte heeft gesteld, dat aan een algemeen oordeel, gegrond op persoonlijke waarnemingen en besprekingen met den gouverneur, van die zijde groote waarde moet worden toegekend.

„Wij zien de van den heer Liefrinck met betrekking op Atjeh te verwachten voorstellen met vertrouwen tegemoet."

* * *

In de pers wordt nog steeds van gedachten gewisseld over het karakter der benoeming van den heer Liefrinck tot Regeeringscommissaris voor Atjeh. De *N. R. Ct.* betoogde, dat de hem verleende opdracht slechts van tijdelijken aard kan zijn; de *N. Ct.* meent dat haar — geheel in den geest van de in dat blad opgenomen Atjeh-artikelen — een permanent karakter moet worden toegeschreven.

„Het kan zijn nut hebben, zoo zegt het *Vaderland*, nu eens er aan te herinneren, welke opdracht dr. Snouck Hurgronje destijds had. Zij was o.a. dat hij zich zoo dikwijls naar Atjeh had te begeven en daar zoo lang had te blijven, als hem nuttig en noodig voorkwam. De heer Snouck was dan ook lang niet altijd op Atjeh. Hij vertoefde er soms geruimen tijd achtereen, maar begaf zich daarna soms weer voor maanden naar elders, om daar als adviseur voor Inlandsche Zaken het gouvernement te dienen.

Intusschen is de opdracht, die den heer Liefrinck gewerd, toch weer niet geheel gelijk te stellen met die, welke dr. Snouck Hurgronje destijds ontving. Eerstgenoemde, aldus besluit het Haagsche blad, toch is lid van den Raad van Indië, laatstgenoemde was dat niet."

* * *

In *De Nederlander*, die tot nog toe over het militaire Atjeh-rapport gezwegen had, wijdt er thans een hoofdartikel aan. De conclusie, waartoe deze komt ten aanzien van enkele punten, die hij bespreekt, is deze:

„Van het koelbloedig vermoorden van weerlooze vrouwen en kinderen is in het bovengenoemde rapport niets gebleken en het dooden van vrouwen en kinderen, die onder de mannen meestrijden, kan aan onze soldaten niet in ernst verweten worden. Vooral bij het vuren op groote afstanden is het sparen van bepaalde individuen absoluut onmogelijk.

Een andere groote grief is het dooden van gidsen en het leven ten koste van de bevolking, en hier zijn wij eerder geneigd mee te gaan. Wie gedwongen wordt den vijand als gids te dienen, heeft absoluut het recht hem te misleiden en het wil er bij ons niet in, dat een aanvoerder bevoegd is een vijand te dwingen hem als gids te dienen. Dat is geheel in strijd met de regelen van 't oorlogsrecht, die op de Vredesconferentie te 's-Gravenhage zijn aangenomen.

Gewoonlijk echter komt het voor, dat de gidsen zich geheel vrijwillig aanbieden. Hetzij dat hun zucht naar winst grooter is dan de liefde voor hun land, hetzij dat zij het doel hebben verraad te plegen, en dan is fusileeren op staanden voet, als het verraad ontdekt wordt, een zeer gewone en welverdiende straf.

Het leven op kosten van de bevolking lijkt ons nog meer een fout, dan een onrecht. Willen wij de Atjehers niet slechts overwinnen, maar winnen, dan moet ons leger een bron van welvaart voor hen zijn.

Het moet voor den overwonnene der moeite waard zijn van meester te verwisselen. Hij moet bij de ruil gewonnen hebben, zal hij zijn meester met vriendelijke oogen leeren aanzien en vergissen wij ons niet, dan is dat ook het standpunt geweest, dat generaal Van Heutsz heeft ingenomen."

* * *

Het *N. v. d. Dag* noemt verbazingwekkend den inhoud van het stuk, waarin de Haagsche correspondent van het *Handelsblad* het gesprek openbaar maakt, dat hij gehad heeft met „iemand, die van het doen en laten van onze regeering opzichtens de Venezolaansche kwestie goed op de hoogte is te achten."

„Men heeft bijvoorbeeld, zoo zegt het *Nieuws*, wel eenige moeite om aan te nemen, dat in werkelijkheid onze regeeringspersonen in Den Haag zóó slecht op de hoogte van den toestand waren, dat zij op de persoonlijke toelichting van den heer De Reus moesten wachten. Evenzoo kan men zijn oogen haast niet gelooven, als men leest, dat nu alweer, nu nòg, het geval-De Reus met de Curaçaosch-Venezolaansche quaestie saamgeknoopt, verward, onzuiver gemaakt wordt. Dat presid. Castro dit doet, is van zijn standpunt een handige zet, maar dat wij daar zouden inloopen!... Het geval-De Reus — laat dit toch vooropgesteld blijven — heeft niets met de groote quaestie te maken.

Indien de heer Castro een grief heeft, dan is het deze éene: dat onze Minister — die in de Kamer verklaarde, den gezant zijn vertrouwen niet te ontzeggen, die dezen zelfden gezant op 31 Augustus met de overige diplomaten aan zijn tafel noodigde — verzuimd heeft de houding van den heer De Reus te désavoueeren, zoowel tegenover president Castro als ook in het openbaar.

Nu de voor Castro beleedigende brief eenmaal gepubliceerd was, had een openlijke erkenning in dien geest, onzerzijds, niet achterwege mogen blijven.

Maar overigens blijft o. i. dit incident geheel afgescheiden van de zaak zelve, en het verbaast ons onuitsprekelijk, dat, in het bedoelde interview, deze twee dingen zelfs in Den Haag verhaspeld worden. Ook over de erkenning, dat de regeering te Caracas „in hoofdzaak" gelijk zou hebben met haar klacht over het volksoploopje te Willemstad (van Venezolaanschen kant dubbel en dwars uitgelokt), kunnen wij, nu de bijzonderheden van het geval uitvoerig bekend zijn, slechts met verwondering het hoofd schudden.

Wij missen in dit gesprek van den journalist met „iemand die... goed op de hoogte is te achten", de flinkheid, die wij vroeger in het optreden der regeering meenden te bespeuren, wij vinden er nòch het heldere, nòch het nauwkeurige begrip van den toestand in, welke ons publiek vertrouwen in de nog onbekende plannen der regeering zouden kunnen geven; wij hooren ook nog niets van een ernstige poging tot bijlegging van de werkelijke grieven, wederzijds.

Wel wordt ons de mogelijkheid voorgespiegeld van een avontuur, dat zeer ernstige gevolgen kan hebben: tijdelijke bezetting van Venezolaansch gebied.

Moet dat nu maar zoo blindelings gebeuren, buiten de natie om?

De Regeering zal, na de bijeenkomst der Kamers, misschien de verklaring afleggen, die zij tot dusver aan de pers en het volk onthouden heeft. Mogelijk — wij hopen het van harte — zal het dan blijken, dat onze vakgenoot van het *Handelsblad* een wat te hoogen dunk had van de inlichtingen, die zijn zegsman hem heeft verstrekt," besluit het blad.

* * *

W. H. B(oogaard) maakt in *De Tijd* eenige opmerkingen over de belangstelling in de openbare zaak in Indië in verband met de gemeenteraadsverkiezingen aldaar.

„De zaak, zegt hij, waarop in Indië ten slotte alles moet afstuiten, is het gemis aan belangstelling in de openbare zaak. Verwondering behoeft dit geenszins te baten, wanneer men weet, dat ruim 75% der Indische Europeanen behooren tot de z.g. „trekkers", dit zijn zij, die in Indië komen om in een of ander ambt of bedrijf geld te verdienen en zoodra zij geld genoeg hebben tijdelijk of voorgoed te repatrieëren. Dit is natuurlijk den Europeaan niet kwalijk te nemen. Zoolang hij zijn geld op eerlijke wijze verdient, heeft hij volkomen het recht over zijn spaargelden te beschikken, zooals hij het zelf wenscht. Deze vrijheid van beschikking blijft onaangetast. Een andere zaak is echter of met bestaande feiten geen rekening mag of moet worden gehouden; te meer dewijl deze feiten op zich zelve met geen mogelijkheid zijn weg te redeneeren en elke poging tot emancipatie van Indië naar specifiek Westersche ideeën voor een groot deel zullen doen mislukken. Niet te ontkennen valt, dat Indië nog altijd is en nog lang blijven zàl een land van den komenden en gaanden Europeaan. Het va-et-vient is schrikbarend groot. Indië is in dit opzicht als een reusachtig hotel te beschouwen. Niet alleen is de trek tusschen Europa en Indië groot, ook in het koloniaal verkeer zelf doet zich hetzelfde verschijnsel voor. Men trekt van de eene plaats naar de andere; vooral ambtenaren en officieren wisselen nogal eens van standplaats. Zoo kan men zeggen, dat elke plaats, wat de Europeesche ingezetenen betreft, in de vijf jaar geheel van aanzien verandert. Deze trek-manie openbaart zich ook in de tijdelijke woonplaatsen der Europeanen. Men trekt van het eene huis naar het andere. De huizen worden bij de maand ingehuurd en verhuizingen zijn in Indië niet omslachtig noch kostbaar. Dit zijn alle feiten, zoo doodgewoon, dat men in Indië er niet over spreekt, noch over denkt. Men verplaatst zich zoowel van het eene naar het andere einde der stad, als van de eene naar de andere plaats, 1 tot 20 dagreizen van elkaar verwijderd, met hetzelfde gemak, als men hier te lande een spoorreisje maakt om een bloedverwant te bezoeken of zijn vacantietijd door te brengen.

Geen wonder, dat het voortdurend reizen en trekken van Europeanen bij het vaste plan om, wanneer de tijd daarvoor is gekomen, voor goed het land den rug toe te keeren, in hooge mate de leefwijze der Europeanen beheerscht. Geen duurzame vriendenband, geen familietraditie, geen huis, geen erf, waaraan men zich hecht; het familieleven zelf op losse schroeven gezet door de eigenaardige omgeving, waarin men leeft; geen gezellige huiskamer, waarin het moederoog het kinderhart doorschouwt en de vaderhand leidt het gezin, niets van dit al. Daarentegen een weelderig leven; onbekommerd en vrij; de taak van huishouden overgedragen aan een leger van bedienden, die nauwgezet, eerlijk en trouw voor een schijntje geld zich van hun plicht kwijten; de opvoeding toevertrouwd aan baboe's, die in een paar jaar meer aan het kind bederven dan in geheel zijn volgend leven is goed te maken. Met het oog op het tijdelijke is geheel de leefwijze geregeld. Het huis, waarin men woont, huurt men van Arabier of Chinees, of van een Europeeschen huisjesmelker; men legt geen fraaie perken aan, maar laat rozen, begonia's, resida's, etc. groeien in bloempotten van petroleumblik om bij vendutie er wat geld uit te slaan; men huurt de gas- en electrische lampen van de gas- en electrische maatschappij, voorzoover de plaatsen van gas- of electrisch licht zijn voorzien; men koopt zijn meubilair op conditie's en verkrijgt daardoor op goedkoope wijze een allegaartje van meubelstukken, welke zelden bij elkaar passen. Kortom, echte of groote belangstelling in zijn omgeving is er niet, kàn er ook niet zijn, als het gevolg van de alles overheerschende trek-manie. Al, wat men doet voorko men als belangstelling, is de ware belangstelling niet. Het is nabootsing, op welker bodem ligt de gedachte „après nous le déluge".

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Ondanks deze wetenschap, ondanks, dat bij herhaling en tot vervelend-wordens toe op feiten en toestanden wordt gewezen, waaruit dezelfde conclusie is te trekken, zijn er toch altijd menschen, die het tegendeel beweren, of — beter gezegd — daarmede geen rekening houden, omdat zij vreezen, dat de erkenning daarvan eene belemmering zou kunnen zijn voor de vervulling van vooropgezette denkbeelden.

Wil men de Indische schrijvers gelooven, dan is er eigenlijk niemand, die ginder tevreden is. Vroeger heette het: de particulieren hebben niets te zeggen, de ambtenaren alles. De bureaucratische geest moest gefnuikt worden, daarom werd als eisch gesteld: : bestuurs-decentralisatie. —

Deze decentralisatie van bestuur kwam. Thans is weer niemand, die, naar het schijnt, daarmede te vreden is. Die bestuurs-decentralisatie is tot nog toe een faillure gebleken. Voorzoover mij bekend, is er in de sedert kunstmatig in het leven geroepen Indische gemeenten niets verbeterd of tot stand gekomen, wat ook niet zou zijn verbeterd of tot stand gebracht onder het oude ambtenaarsregime.

Decentralisatie van bestuur zou niettemin goed kunnen werken als stelsel, indien daarmede gepaard ging decentralisatie van financiën. Doch ook dàt niet. Evenals vroeger putten de gemeenten hare inkomsten voor de gemeentelijke uitgaven uit de Algemeene Kas. De gemeentelijke ambtenaren zijn alle gouvernements-ambtenaren, bezoldigd uit de gouvernements-kas. Geen eigen politie, geen eigen scholen, gestadige wisseling van gemeenteraadsleden, etc. en dat alles wil men brengen onder den weidschen naam van „gemeentebestuur". Men werpt nu alle schuld op het koninklijk besluit, regelende de decentralisatie van Bestuur; anderen wijten de ondervonden teleurstelling aan den adviseur der regeering in deze aangelegenheid; weer anderen pleiten voor uitzending van een deskundig man uit Nederland om het scheeve zaakje weer recht te zetten... ik voor mij geloof, dat elke poging om in dezen verwarden toestand verbetering te brengen, zal uitloopen op een fiasco, het gevolg van de ééne omstandigheid: gebrek aan belangstelling in de openbare zaak in Indië zelf. Die belangstelling kan men kunstmatig opwekken, doch nimmer zal zij lang van duur zijn, omdat er geen reëele grondslag voor is. De feiten en toestanden vloeken, zooals is aangetoond, tegen het bestaan eener ware belangstelling. En feiten en toestanden wijzigt men niet zoo op eens door een wet, zelfs niet door stapels van wetten."

Ten slotte merkt hij op:

„De aanstaande verkiezingen zullen dit duidelijk in het licht stellen.

Wanneer er 25 pCt. der kiezers naar de stembus trekt, dan zal dat een meevallertje zijn. Naar ik echter verwacht, zullen de gemeenteraadsverkiezingen niet veel meer beteekenis hebben dan de verkiezingen van het bestuur eener groote sociëteit!"

In deze beschouwingen is zeker wel iets waar; maar overdrijft W. H. B. niet schromelijk? Om maar één ding te noemen: Wie bij voorbeeld heeft hem verteld, dat de decentralisatie van bestuur ook een fiasco zou zijn geweest, indien daarmede decentralisatie van financiën gepaard ware gegaan? O. i. moest, voordat W. H. B. zoo boud mag spreken, daarmede eerst eens een proef genomen worden. Wie weet, of de algemeene belangstelling dan niet komen zou.

Uit de O.I. Mail.

De Javanenbond.

In verband met de door *De Locomotief* gedachte wenschelijkheid om het eerste Javanen-congres te doen samenvallen met de inlandsche industrie-tentoonstelling te Semarang, stelde het Semarangsche blad voor, erkennende het bezwaar, dat de vacantie der artsenschool en de exhibitie te Semarang op verschillende data aanvangen, om de laatste te doen houden van den 17 tot den 27 September dus onmiddellijk vóór het intreden van de poeassa en de vacantie der inlandsche artsenschool met een week te vervroegen.

„Indien men voor de artsenschool een week meer vacantie vraagt, zegt het blad, wordt daardoor tevens op zeer kiesche wijze aan de regeering de gelegenheid geboden haar opinie over 't Javanen-congres te doen kennen."

Dit is een goede wenk.

* * *

Hoeveel goeds een krachtig werkende Javanenbond, al was het alleen door het voorbeeld van integriteit te geven, ook op de lagere rangen der Inl. maatschappij zou kunnen uitoefenen, kan men bv. lezen uit hetgeen aan het verslag van den pandhuisdienst wordt ontleent:

„Frauden konden echter ook in dit jaar niet worden voorkomen; er moesten 11 inlandsche beambten wegens ontdekte onregelmatigheden oneervol worden ontslagen.

„Wegens door de beambten gepleegde diefstallen, vertegenwoordigende eene beleeningswaarde van *f* 553.46, moest *f* 176.30 worden afgeschreven, te

weten de beleeningssommen van de niet door rechthebbenden opgeëischte panden; overige rechthebbenden werden op de in het reglement voorgeschreven wijze schadeloos gesteld en de betrekkelijke beeeningssommen als een gewone lossing geboekt.

Voor de toekomst blijft de weinige integriteit van den Inlander een hoogst bezwarende factor voor een rationeele bedrijfsregeling. Tal van omslachtige voorschriften zouden als overbodig kunnen worden ingetrokken, indien het Inlandsche personeel meerdere waarborgen van eerlijkheid aanbood; met een tweevoudige contrôle kan thans niet worden volstaan en elke handeling moet tot 3 of 4 malen gecontroleerd worden door afhankelijk van elkaar arbeidende beambten, wil men zekerheid hebben, dat geknoei is buitengesloten.

Herhaaldelijk blijkt, dat, niettegenstaande een behoorlijke bezoldiging, een inlandsche beambte op onverantwoordelijke wijze zich in schulden heeft gestoken. Wordt zoo iemand het door zijn crediteuren te lastig gemaakt, dan geraakt hij ten slotte dusdanig in het nauw, dat hij zich aan hem toevertrouwde gelden of goederen vergrijpt.

Behalve het geringe financieële overleg is ook dobbelzucht voor menig poenggawa de oorzaak van zijn val geworden."

* * *

Chineezen-kwestie.

Aan de *N. Soer. Courant* werd geschreven:

„Er heerscht ontstemming bij de gros bonnets der Tiong Hwa Kwee Kwan over de afwijzende beschikking om ten behoeve der Chineesche scholen een geldloterij van ƒ500.000 te mogen houden.

„Zoolang er in Indië geldloterijen zijn gehouden, voor welk philantropisch doel dan ook," betoogen zij, „zijn wij, Chineezen, de grootste afnemers der loten geweest en is aan ons daarom, grootendeels, het succes dier loterijen te danken; wij geven wij, volmondig toe, dat niet alleen de zucht om de humaniteit te dienen ons de loten in zulke groote hoeveelheden deed koopen, maar ook de betrekkelijk geringe winkans daarbij van invloed was, om van speculatie niet te gewagen; in elk geval echter hebben wij, naar ons vermogen, medegewerkt tot het tot stand brengen of in stand houden van vele inrichtingen van weldadigheid en humaniteit, ook dan wanneer wij als Chineezen daaruit nimmer eenig voordeel voor ons of onze nakomelingen konden bekomen.

„En thans nu wij, vertrouwende op reciprociteit, verzochten om een loterij te mogen houden ten voordeele onzer jeugdige landgenooten, een loterij alzoo in het belang van specifiek Chineesch nut, wordt ons verzoek gewezen van de hand. Het doel dier loterij was om onze scholen te kunnen uitbreiden in overeenstemming met het aantal leerlingen, om geschikte krachten voor een meer omvattend onderwijs te kunnen doen uitkomen, om de kinderen van ouders, die het niet betalen kunnen, kosteloos onderwijs en, zoo noodig, behoorlijke kleeding te kunnen verschaffen.

Men noemt deze eeuw, die van 't kind, gewaagt met ironie soms van Z. M. het Kind, maar voor het Chineesch kind schijnt men te Buitenzorg niets te gevoelen.

„Is dat soms omdat wij in een toestand van halfslachtelijke nationaliteit verkeeren?

„Maar is dat ònze schuld? Kunnen wij, Chineezen hier in Indië geboren, evenals onze ouders en grootouders, er iets aan doen, dat wij nog altijd Vreemde Oosterlingen worden genoemd, niet eens Nederlanders, niet eens met dezen gelijkgesteld zijn; dat wij, sedert eeuwen, rustige ingezetenen van Insulinde achterstaan bij de Japanners? Is het omdat de Japanners de prostitué vooruit zonden om een kennismaking voor te bereiden?"

Men moet bekennen, dat de belastingbetalende Chineezen, die hier sedert geslachten en geslachten als rustige ingezetenen wonen, niet geheel en al ongelijk hebben in hun klacht en dat de heethoofden onder de jongeren, die alle loterijen willen boycotten, daardoor steun zullen vinden ook bij de meer bezadigden," meent het blad.

* * *

Merkwaardig gebrek aan belangstelling voor de lijn op Australië.

Onlangs werd uit Makassar aan *De Locomotief* geseind:

„Het stoomschip Lemaire is van hier naar Australië vertrokken met den heer Schmid, als afgevaardigde van den Makassaarschen handel, ter bestudeering van het nieuwe afzetgebied. Deze heer is de eenige in geheel Indië, die van het aanbod van de Koninklijke Paketvaart Mij. om Australië te bezoeken, gebruik maakt."

* * *

Hooge gasten op Java.

Met het jacht „Seamew" van den gouverneur der Straits Settlements zijn te Batavia aangekomen de tweede zoon van den koning van Siam, de broeder van den koning en vier heeren in 't gevolg. De heeren werden van Tandjong Priok afgehaald door den resident, den havenmeester en den consul en begaven zich per auto naar het Hôtel des Indes. Het ligt in het voornemen han het gezelschap een reis te maken over Buitenzorg, Bandoeng, Garoet, Maos, Djokja, Solo, Pasoeroean, Tosari, Soerabaja, Semarang, Magelang, Wonosobo, Maos, Batavia. Daarna wordt naar Singapore teruggekeerd.

Voor het logies der heeren en voor dat hunner zes bedienden zijn veertien kamers in gebruik genomen. Daags na aankomst reeds zou de reis naar Midden-Java aangevangen worden.

* * *

Plaatsing van groot-ambtenaressen.

Het in de *Javabode* van den 17 Juli uitgesproken vermoeden, dat de onlangs in het groot-ambtenaarsexamen geslaagde twee dames vermoedelijk in de centrale bureau's plaatsing zouden vinden, schijnt bewaarheid te worden. Naar het blad vernam, is het zeer waarschijnlijk, dat mej. Ellinger bij het binnenlandsch bestuur en mej. Loep bij het departement van gouvernementsbedrijven werkzaam zullen worden gesteld.

* * *

Verwijdering uit Nederlandsch-Indië van Arabieren.

Van den consul-generaal der Nederlanden te Singapore is bij de regeering te Batavia 't bericht ontvangen, zoo meldt de *Javabode*, dat herhaaldelijk door de hoofden van gewestelijk bestuur Arabieren van Batavia worden opgezonden naar Singapore, waar hun, op grond van de aldaar geldende bepalingen ten aanzien van de ontscheping van armlastige personen, geen vergunning tot landing werd verleend, zoodat zij weder werden teruggezonden. De regeering heeft daarom besloten om, evenals gebruikelijk is voor Chineezen, ook andere vreemde Oosterlingen, die uit Indië verwijderd worden, naar hun vaderland terug te zenden.

Bij de kennisgeving aan de hoofden van gewestelijk bestuur van deze beslissing, is aan dezen tevens medegedeeld, dat de stoomvaartmaatschappijen Nederland en Rotterdamsche Lloyd, die Arabieren voor een som van ƒ100 als dekpassagiers naar Suez willen overvoeren (zij zullen dan echter zelven hebben te zorgen verder te komen), doch ook bereid zijn, die lieden tijdens de overbrenging van Mekka-gangers met de pelgrimschepen naar Djeddah te vervoeren.

* * *

Woninggebrek te Medan.

„Het wordt tijd, dat Medan een... pasangrahan krijgt!" schrijft de *Sum. Post.* „Het dwaze, maar tegelijk bedroevende geval zou zich kunnen voordoen, dat de een of andere naar hier overgeplaatste landsdienaar eenige nachten onder den blooten hemel zou moeten doorbrengen!

Daartegen nu zal de regeering voorzorgsmaatregelen moeten nemen, wil zij haar eigen dienaren niet prijs geven — behalve aan al de genoemde ongeriefelijkheden — aan den spot van het inlandsche publiek, dat zich voor een deel stellig verkneukelen zou in zoo'n toestand...

Dus Medan verkeert in het ontwikkelingsstadium, waarin het dringend behoefte heeft aan een pasangrahan! Of zal er op andere wijze in 't logiesgebrek worden voorzien? Een der plaatselijke hotels heeft weliswaar uitbreidingsplannen, die al gedeeltelijk ten uitvoer zijn gelegd, maar daarmee is men nog niet afdoende geholpen, ook al uithoofde van de nog altijd vrij hooge hotel-prijzen. In Medan „in 'n hotel" wonen, is geen goedkoope aardigheid en velen convenieert het zelfs heelemaal niet. Er is hier plaats voor een hotel met billijke prijzen, waar men, naast degelijken, eenvoudigen kost, tevens een gezellig verblijf heeft, met de onontbeerlijke biljart- en leeszaal en al wat er verder bij behoort. Of zoo'n inrichting rendeeren zou? Ik geloof het stellig en bejammer het, dat het oude Oranje-Hotel, instede van in een parodistisch „paleis van justitie" te veranderen, niet als behoorlijk tweede-rangshotel in exploitatie is gebracht.

Ook zou Medan nog best een flink commensalenhuis er bij kunnen hebben — naar wat ik zoo hoor, zou het aan gasten er niet ontbreken —, mits alweer de prijs er op bescheiden beurzen berekend zou zijn.

Het is hier nog altijd een vechten om een woning te krijgen — en het eigenaardige is, dat de bouwerij van Europeanen-huizen niet bijzonder krachtig wordt aangepakt, — gevolg zeker van het meer besproken monopolie in het huizen-wezen.

Daarentegen verrijzen 'alom nieuwe Chineesche kedehs, en men vraagt zich af, hoe het mogelijk is, dat ze allen met winst kunnen gedreven worden. Wanneer men een week of wat heeft nagelaten, zich buiten het centrum der stad te bewegen en dan een wandeling in de buitenwijken onderneemt, ontdekt men zonder mankeeren een nieuw blok kedehs in meer of minder gevorderden wordings-staat — en een paar weken later zien ze er uit, alsof ze er al jaren stonden en alsof er altijd menschen in gewoond hebben — want het is verwonderlijk, zoo spoedig als nieuwe huizen er hier oud uitzien... Zoo groeit ons stedeke aan tot een oostersche stad, die er wezen mag."

* * *

Journalistiek.

In *De Locomotief* lezen wij:

„Dr. R. Broersma, sinds ruim 8 jaren leeraar aan de hoogere burgerschool te Semarang, heeft de vorige maand afscheid genomen van leerlingen en collega's. Hij gaat te Soerabaja in de journalistiek. Een prachtig bureaustel werd den scheidende door zijn leerlingen als afscheidsgeschenk aangeboden. — De heer Broersma vertrok per „Goentoer" naar Soerabaja, terwijl eerstdaags de heer M. van Geuns naar Nederland komt."

* * *

Ontwikkeling van zonen van Atjehsche hoofden.

Bij de besprekingen, welke de gouvern.-generaal tijdens zijn verblijf in Atjeh in het laatst van het vorig jaar met de Atjehsche hoofden heeft gehouden, zoo meldt de *Javabode*, bleek het bij deze hoofden bestaand verlangen om hun zonen degelijk schoolonderwijs te doen genieten, in verband waarmede de landvoogd de toezegging deed, dat hij het denkbeeld in overweging zou nemen op welke wijze aan dien wensch zou kunnen worden voldaan. Door een dezer dagen genomen beschikking is het mogelijk gemaakt om aan dat plan een begin van uitvoering te geven. Wijl namelijk van het oorspronkelijk bestaand voornemen om te Koeta-Radja een aan het doel beantwoordende inrichting te stichten, wegens verschillende daartegen gerezen bezwaren is moeten worden afgezien, is thans besloten een proef te nemen met de opleiding der voornoemde inlandsche jongelieden, aanvankelijk bij de tot de kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Fort de Kock behoorende externenschool, later bij die kweekschool zelf. Aan den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid is opgedragen om, in overleg met den gouverneur van Atjeh, de daarvoor in aanmerking komende jongelieden aan te wijzen, welke gratis onderricht zullen genieten en kosteloos naar Fort de Kock vervoerd kunnen worden en aan wie bovendien een toelage van ƒ25 per maand zal worden uitgekeerd, ter bestrijding van de kosten van huisvesting, kleeding en voeding.

WEST-INDIË.

CURAÇAO.

We zitten nu op het oogenblik midden in de herrie tengevolge van het optreden van president Castro tegenover de kolonie Curaçao, gelijk aan dat, tegenover het Engelsche Trinidad.

De mogelijkheid bestaat, volgens de laatste berichten, dat het nog tot een schikking kan komen, zonder dat er niet behoeft te worden gevochten.

Castro zou toch de bemiddeling van Engeland hebben ingeroepen, om het geschil tot een goed einde te brengen.

Jammer, dat tegenover het onhebbelijk optreden van Castro opzichtens Curaçao den man van onzen kant twee troeven in de handen zijn gegeven, die hij nu tegen ons kan uitspelen, nl. het schrijven van den minister-resident De Reus, dat in het orgaan der vereeniging „Hou en Trou" werd gepubliceerd buiten zijne voorkennis, en de relletjes te Willemstad.

Naar aanleiding van dit laatste schreef de *Wekker*, met het oog op de omstandigheid, dat de minister van buitenlandsche zaken van Venezuela onze regeering daarvan een verwijt maakte, het volgende:

„De Regeering van Venezuela heeft in een door haren Minister van Buitenlandsche Zaken aan diens ambtgenoot te 's-Gravenhage gerichte nota van 28 Juli l.l. te kennen gegeven, dat zij niet voort kan gaan vriendschappelijke betrekkingen met Nederland te onderhouden zoolang dit land haar niet op behoorlijke wijze voldoening en genoegdoening zal hebben verschaft voor de in die nota opgegeven beleedigingen.

Deze nu bestaan hoofdzakelijk in het niet-salueeren der havens van Pto Cabello en La Guayra door H. M. „Gelderland", bij gelegenheid van haar bezoek van eenige weken geleden, en in de manifestaties tegen den heer Roberto López, Consul van Venezuela alhier, met den aankleve van dien, welke manifestaties niet met voldoende geestkracht zouden zijn te keer gegaan.

Vreemd mag het voorzeker heeten, dat President Castro's Minister van Marine diens collega van Buitenlandsche Zaken niet aan het verstand had gebracht, dat een oorlogsschip slechts éèns in het jaar een haven salueert, die het bezoekt, tenzij het van kommandant mocht zijn veranderd, hetgeen in casu niet 't geval is geweest met de „Gelderland", die de havens van Pto. Cabello en La Guayra reeds in October 1907 had bezocht.

Te oordeelen naar voornoemde nota hadden de autoriteiten alhier, om aanspraak te kunnen maken op trouwe plichtsvervulling bij gelegenheid van de volksmanifestaties en de tevredenheid der Ven. regeering weg te dragen, de deelnemers aan de betoogingen op kogels, bajonetsteken en sabelhouwen moeten onthalen, en hadden zij de bladen, die de maatregelen van president Castro tegen den handel en de scheepvaart der kolonie afkeurden en de verderfelijkheid daarvan aantoonden, moeten schorsen, de drukkerijen daarvan sluiten of op straat gooien en de redacteuren of uitgevers achter slot en grendel moeten brengen. Daarbij wordt echter uit het oog verloren, dat wij vrijheid van drukpers, in den volsten zin van het woord, in deze Ned.

kolonie hebben en dat er hier niet voor de leus van vrijheid gesproken wordt, doch deze ook in werkelijkheid genoten wordt, zooals het in elke beschaafde maatschappij betaamt. Hier schermen wij niet met groote woorden, die op stuk van zaken slechts woorden blijken te zijn, maar handelen daarbij als mensch, zooals dit bewezen werd, toen onze autoriteiten zonder bloed te doen stroomen en wrok te doen geboren worden tusschen kinderen van hetzelfde land, met strenge handhaving van het prestige des gezags, toch met beleid en bezadigdheid de manifestaties wisten te onderdrukken.

Het is bezijden de waarheid, dat de betoogers het wapenschild aan de deur van het Ven. consulaat weggenomen en vernield hebben. Vrij algemeen is men hier van gevoelen, dat het in den nacht van den 25en op den 26en Juli ll. afgenomen werd door iemand, die het volk later van die handeling wenschte te betichten.

In strijd met de waarheid is het ook, dat er gedurende de betoogingen uitingen tegen Venezuela werden vernomen. Niemand beschuldigt hier Venezuela, dat de algemeene sympathie geniet, van iets verkeerds tegen deze kolonie te hebben ondernomen: men beklaagt het eerder ter oorzake van de betreurenswaardige omstandigheden, waaronder 't verkeert en wenscht het van harte een beter lot toe.

Van Gramcko's beleedigend artikel, dat aanleiding heeft gegeven tot de betoogingen, en van Lopez' gestadig tarten en tergen van de bevolking in het Diario zwijgt de nota wijselijk.

Et pour cause!"

Gramcko is een jong Venezolaan, onder wiens naam een voor de Curaçaonaars beleedigend artikel in een Venezolaansch blad verscheen. De verbitterde bevolking liep te hoop en dwong den jongen man zijn excuses te maken, waarbij deze in zijn angst den consul van Venezuela, Lopez, noemde als den eigenlijken schrijver van het artikel. Dit gaf aanleiding tot een demonstratie, welke zeer zeker moet worden betreurd, maar waarvan men de Curaçaonaars moeilijk een verwijt kan maken, na al hetgeen diezelfde Lopez in een sedert opgeheven blad te Willemstad, el Diario, voortdurend den Curaçaonaars voor de voeten had geworpen.

Men vergete ook niet, dat tengevolge van Castro's maatregelen nu al sedert maanden stilstand heerscht in verschillende opzichten, zoodat op Curaçao de nood hoog moet zijn gestegen. In zulke omstandigheden zou elders reeds minder dan de provocatie van de zijde van Lopez voldoende zijn geweest om een betooging uit te lokken, als die te Willemstad.

Wat den nood betreft, die thans op Curaçao moet heerschen, luiden de berichten werkelijk hoogst ernstig.

De scheepvaart, die vroeger aan vele handen werk verschafte, ligt nagenoeg geheel stil; de hoeden-industrie eveneens, tengevolge van gebrek aan stroo, dat anders steeds uit Venezuela werd ingevoerd; en de oogst is ten vorigen jare mislukt, terwijl er nu weer zoo goed als geen water op het eiland is gevallen.

Reeds heeft het moederland door een crediet van ƒ20000 te verleenen voor werkverschaffing aan de noodlijdende bevolking in de eerste behoeften voorzien, maar het dunkt ons, dat ook op de particuliere hulpvaardigheid in Nederland een beroep mag worden gedaan en dat het op den weg onzer Vereeniging ligt hiertoe het initiatief te nemen.

Van Vreemde Koloniën.

Indo-China.

Naar aanleiding van het vertrek van den nieuwen gouverneur-generaal Klobukowski, schreef de directeur van de *Dépêche Coloniale*, J. Paul Trouillet, in zijn blad o. a. het volgende:

,,De inwendige veiligheid van Indo-China loopt dus geen werkelijk gevaar en de heer Klobukowski zal bij aankomst te Saigon, uit dat oogpunt, een veel beteren toestand aantreffen, dan door de pessimisten quand même wordt beweerd.

,,De moeilijkheden, welke hem bij de vervulling zijner taak wachten, zijn er niet minder ernstig om. Wij hebben den toestand in dit blad geschetst en men heeft kunnen zien voor hoeveel vraagstukken en zeer gewichtige vraagstukken, hij zal komen te staan. Het is de geheele organisatie van Indo-China, die daarbij betrokken is, en die moet worden herzien om de gebreken weg te nemen welke blijkens de ondervinding daaraan kleven. Tegelijkertijd moet een oplossing gevonden worden voor het inboorlingen-vraagstuk in zijn geheelen omvang. De betrekkingen tusschen de algemeene dienstakken en de gewestelijke bestuursorganen, de financieele bestuursinstellingen en het fiscale stelsel, de opleiding der mandarijnen, deelneming der inboorlingen aan het bestuur, raadgevende lichamen uit inboorlingen samengesteld, inlandsch onderwijs en inlandsche rechtspleging, dit alles moet door den gouverneur-generaal onder de oogen worden gezien bij zijn hervormingswerk.

,,Het zou eenigszins kinderachtig en niet minder aanmatigend zijn om zich met het spelletje in te laten der gissingen naar de oplossingen, die hij aan al die vraagstukken zal geven. Hoogstens kan men in het algemeen, uit het Indo-Chineesch verleden van den heer Klobukowski, aanwijzingen putten omtrent den geest, welke bij dien hervormingsarbeid zal voorzitten. Wij hebben getracht, zulks hier te doen, hetgeen ons geleid heeft tot de gevolgtrekking, dat de heer Klobukowski, aan zijn oude inzichten getrouw, deze zal weten aan te passen aan de nieuwe behoeften, welke voortsproten uit de evolutie, die Indo-China in de laatste twintig jaren heeft doorgemaakt, en aldus de beste oplossing zal weten te vinden, waardoor aan de moeilijkheden van heden het hoofd zal kunnen worden geboden. Het weinige, dat men nu van het program afweet, hetwelk hij geroepen is uit te voeren en het uitvloeisel is van ampele bespreking met den minister van koloniën, wijst rechtstreeks op dat verleden. Vermindering van het aantal directiën van algemeene diensten, waaraan een meer technische rol zal worden toegekend, herstel van het gezag der gewestelijke bestuurders, wie het volle bezit hunner bevoegdheden en hunner verantwoordelijkheid zal worden hergeven, terugkeer tot de loyale toepassing van de protectoraats-politiek in dien zin, dat meer en met grooter vertrouwen zal worden gerekend op de medewerking van inlandsche ambtenaren, die met zorg gekozen zullen worden, niet wegens hun serviliteit ten opzichte van het Fransche gezag, doch uithoofde van aanspraken op den eerbied en de gehoorzaamheid van de inlandsche bevolking; het is niet moeilijk uit de reeds ten opzichte van die verschillende punten gevallen beslissingen op te maken, dat hier een geest voorzit, die zich met de huidige behoeften van Indo-China heeft weten vertrouwd te maken.

,,Men zal overigens hebben ontwaard, dat er bij dit alles geen sprake is van beperking der bevoegdheden van den gouverneur-generaal, waardoor hij zich in zijn optreden zou zien belemmerd. Dit optreden zal nu enkel, instede van uitsluitend op tusschenkomst der algemeene dienstchefs, meer gegrond zijn op de medewerking van de hoofden van bestuur in de verschillende deelen van Indo-China. Dit blijft, gelijk te voren, als eenheid een werkelijkheid, een levend wezen, doch toegerust met meer beweeglijke organen, een lichaam waarvan de deelen, ondanks de meerdere vrijheid van beweging, onderworpen blijven aan de daadwerkelijke leiding eener hoogere autoriteit. Aldus vervliegt de droom, door sommigen gekoesterd, van een federalisme, waarbij de gouverneur-generaal slechts een nutteloos, decoratief persoon zou zijn, een soort souverein volgens de leer, zoo dierbaar aan de doctrinaire voorstanders der constitutioneele monarchie, die wil, dat de koning regeert, doch niet bestuurt.

,,Tegelijk dat de gouverneur-generaal in 't volle bezit gehandhaafd blijft van zijne functiën, welke dienen moeten om een impulsie te geven aan het geheel der verschillende koloniale diensten en het toezicht te houden op deze werkzaamheden, tegelijk ook, dat aan de gewestelijke bestuurshoofden hun eigenlijke functie wordt hergeven, welke daarin bestaat, dat zij den goeden gang van zaken verzekeren in hun gewest, zonder vreeze daarin te worden belemmerd door halve autoriteiten, zal aan het mandarinaat de plaats worden hergeven, die het toekomt in de politieke en bestuurs-instellingen van het land. De mandarijnen worden dan weder de verantwoordelijke tusschenpersonen tusschen de Fransche autoriteit en de inlandsche bevolking, in plaats van eenvoudige bedienden, die zij geworden waren en die slechts te doen hadden of na te laten wat hun gelast werd.

,,Men heeft zich verder rekenschap gegeven van het feit, dat de zwakheid van het Fransch bestuur in de laatste tijden grootendeels moest worden toegeschreven aan de ongenoegzaamheid van een aantal Fransche ambtenaren, van wie het duidelijk gebleken was, dat zij niet voor hun taak berekend waren. Eenige pensionneeringen van den laatsten tijd hebben aangetoond, dat de gouvern.-generaal vast besloten is om van de verschillende bestuurshoofden te eischen den ijver, de werkzaamheid, de tact en de menschenkennis, die voor de uitoefening hunner functiën onontbeerlijk zijn.

,,Wat het fiscale stelsel en de financieele organisatie van Indo-China betreft, zijn minder aanwijzingen voorhanden, betreffende de gedragslijn, die de heer Klobuwkowski zich voorstelt te volgen. Men heeft van belangrijke bezuinigingen gesproken op de uitgaven voor het personeel en het is zeker, dat deze uitgaven in belangrijke mate kunnen wor-

FEUILLETON.

De versteende Hofdame.

Indische legende uit „De Gouden Kris" van M. C. Kooy—Van Zeggelen.

Hier heel ver vandaan, daar, op Celebes, waar het groote meer van Séga is en de waterval van Timoeroeng, en waar nu de donkere druipsteengrot te vinden is, Segara genaamd, de bekende offerplaats, stond vroeger, vele jaren geleden, een groot vorstenverblijf. De Alabola 1) was behangen met de schitterendste kleuren, om de pilaren heen was de kostbaarste met goud doorweven „tjinde" 2) gewikkeld. De baldakijn waaronder de vorst en de vorstin meest zaten, was van roode brokaatzijde en had echt gouden franje. De prinsessen droegen zooveel goudwerk en edelgesteenten om borst en hals en armen, dat zij, hoewel licht en tenger, zwaar werden voor de slaven die haar op den schouder moesten dragen. Zij werden dan ook „Ratana" genoemd, hetgeen juweel of edelsteen beteekent.

Ratana Kamoela heette de oudste, Ratana Iyola de tweede, Ratana Banna de derde. Zij waren alle drie zeer schoon, maar ook zeer lui. Den ganschen dag lagen zij uitgestrekt op de prachtige buffelhuiden en de met goud bestikte zijden kussens, en zij lieten zich bedienen door slaven en slavinnen, die gouden scha'en droegen.

De vorst, heur vader, was een streng en ruw heerscher, voor wien het arme volk zeer bang was. Het boog voor hem zooals de rijsthalmen doen als de wind der bergen over hen heen gaat; en de vorstin Wé-Ritallo, zijn vrouw, was zoo heerschzuchtig en wreed, dat zij eens een slavin, die bij haar in ongenade was gevallen omdat zij haar de sirihdoos niet op de gepaste manier overreikte, liet verdrinken. In één woord, het was een groot, maar slecht vorstengeslacht, dat in het prachtig paleis woonde ten zuiden van het Bosch van Séga, en het is niet te verwonderen, dat, waar de meesters zoo zijn, de onderdanen en huishoorigen ook zoo worden. Zulk een land, waar onrechtvaardigheid regeert, gaat, hoe het ook zij, te gronde; daar wordt het rijstblok omgekeerd, daar wordt de wan aan den spijker gehangen en de stamper in het rek gestoken!

Nu gebeurde het op een dag, dat Ratana Kamoela, de oudste dochter, ten huwelijk werd gevraagd door een prins uit het land Neporo; en daar hij van een voornaam geslacht was en eens regeeren zou, stemde de vorst er in toe, dat Ratana Kamoela de gemalin zou worden van Aroe Pilaé, de „prins met het roode vaandel" uit het naburige land. En zoo kwam er bruiloft in het paleis nabij het Bosch van Séga.

Veertig dagen lang klonk de ganrang 1) en stroomden van alle zijden de bezoekers toe, want al waren de vorst en de vorstin niet bemind, zij werden toch overladen met bezoeken en geschenken, omdat iedereen bevreesd voor hen was. En veertig dagen lang vertoefde Ratana Kamoela in de vrouwenvertrekken, en zeven dagen vóór dat haar bruigom zou komen, begon zij volgens landsgebruik te vasten, en zat zij, omringd van haar zoogmoeders, in stille gepeinzen verzonken ter neer, zooals een bruid behoort te doen.

„De „prins van het roode vaandel" nu, die nog jong en onervaren was, had een zeer wijzen raadsman, Matowa-Ripana genaamd, en deze had den prins zeer lief. „O, Aroe Pilaé," zeide hij, „zie, gij zijt als mijn zon en daarom wil mijn mond u dit zeggen: Trouw niet met Ratana Kamoela! Haar bloed is wel wit, zooals dat van alle princessen, maar haar hart is zwart, als houtskool. Geloof mij, zoon van den vorst van Neporo, die krachtig en schoon zijt, als de jonge kemphaan, wanneer hij zijn veeren op zet en gouden sporen aan de poten draagt, zij is uwer niet waardig."

„De prins glimlachte hierover. Hij kon niet gelooven dat de schoone Ratana Kamoela zoo slecht zou zijn......

Toen ging de Matowa fluisterend voort, want hij was angstig dat het buiten gehoord zou worden wat hij zeide:

„Prins, ik ben heden nacht gewekt door den Bawong, den voornaamsten der vogels, ge weet het, en deze heeft mij gezegd dat u een groot onheil boven het hoofd hangt, als ge met de luie nietswaardige prinses wilt trouwen. Welk onheil weet ik niet, maar o, luister toch naar mij, Prins, en zie van het huwelijk af. Er zijn nog wel andere prinsessen, Heer, in geboorte aan haar gelijk, en lieflijk als de morgenzon. De Koningin van Rilalo heeft een schoone dochter, Madinra..."

Maar nu werd de prins zeer boos, en beval Matowa-Ripana te zwijgen, want hij wilde zijn woord niet breken; en de oude raadsman zweeg en ging treurig en peinzend heen.

(Wordt vervolgd.)

1) Het groote vertrek dat als ontvangzaal dient.
2) Fraai Indisch ikat-weefsel.

1) Soort van gamelan-muziek.

den verminderd. Overigens is het waarschijnlijk, dat de mededeelingen te dier zake in zekere bladen voorkomende onjuist of minstens voorbarig zijn. Zij, namelijk, die de afschaffing der indirecte belastingen en de vaststelling van het algemeen budget op geheel nieuwe grondslagen aankondigden, schijnen wat al te veel haast te hebben betracht en hunne wenschen voor de werkelijkheid te hebben aangezien. Wij nemen gaarne aan, dat te dien opzichte nog niets beslist is en dat geen beslissing zal worden genomen, voordat de heer Klobuwkowski ter plaatse de verschillende oplossingen heeft bestudeerd, welke aan deze vraagstukken moeten worden gegeven. Zijn persoonlijke eigenschappen staan ons borg, dat zijn beslissing rekening zal houden met de noodzakelijkheid om de draagkracht der bevolking te sparen en hare zeden te eerbiedigen, doch ook met de noodzakelijkheid om de financiën en het crediet van Indo-China te waarborgen.

„Uit dit oogpunt als uit alle andere is het met het volste vertrouwen, dat wij hem zien vertrekken. Hij is even voorzichtig als moedig en energiek. Hij zal weten te kiezen uit den arbeid zijner voorgangers, wat verdient behouden te blijven en wat gevaarlijk en nutteloos is, en daarbij zich weten te wachten zoowel voor een eng conservatisme als voor gewaagde nieuwigheden. Volgens een dikwerf misbruikte, maar hier toepasselijke formule, staat Indo-China thans op een beslissend keerpunt in zijn geschiedenis. Om beurten te zeer of niet voldoende bestuurd, verlangt de kolonie thans naar een vaste richting, waarin zal worden gestuurd zonder zwakheid, maar ook zonder ruwheid en zonder de buitensporigheden van een autoritair optreden. Ons te doen eerbiedigen en ons te doen liefhebben, dat is in het kort gezegd het doel onzer politiek in Indo-China. Het geeft ook de hoofdtrekken weer van het karakter van den heer Klobuwkowski, man van gezag en welwillendheid. Daarmee is gezegd, dat hij de rechte man op de rechte plaats kan worden geheeten."

Hierbij geven wij nog de instructiën, door den minister van koloniën, Milliès-Lacroix, aan den heer Klobuwkowski meegegeven, zooals die in een onderhoud met een medewerker van de *Temps* door den minister werden geresumeerd:

„In het kort komt het dus hierop neer, dat gewaakt zal moeten worden over de binnenlandsche en buitenlandsche veiligheid der kolonie, over de vorderingen der politieke, administratieve en inlandsche instellingen, teneinde een samenwerking te verkrijgen ten behoeve van de algemeene economische ontwikkeling der kolonie, die zelve een belangrijke factor uitmaakt van de activa van het moederland. Ons bestuur door de Annamieten te doen aanvaarden door een welwillend, tevens krachtig optreden, met de medewerking van de Fransche kolonisten, handelslieden en industriëelen, dat is de taak, die voor den heer Klobukowski is weggelegd."

* * *

Eene meer gehoorde klacht.

„Het is, schreef Saulin in de *Dép. Coloniale*, een banaal geworden opmerking, zóó dikwijls wordt ze weer herhaald, dat onze medeburgers zich maar matigjes om onze koloniën bekommeren. Weinigen kennen de koloniën en nemen de moeite te onderzoeken wat ze waard zijn. De vreemdeling alleen weet ze op prijs te stellen. In Frankrijk bekommert men er zich slechts om, om er kwaad van te spreken, om te zuchten over de millioenen, die ze ons kosten, om de kolonialen aan te vallen en hen schuldig te verklaren aan de meest afschuwelijke misdaden, die de socialistische verbeelding hun als aan alle kapitalisten ten laste legt.

„Deze betreurenswaardige geestestoestand houdt aan, ondanks de schitterende resultaten, waarop wij kunnen wijzen, ondanks de pogingen der mannen van goeden wil, die als de apostels der koloniale zaak optreden. En als de Ligue Coloniale Française, die vanaf de oprichting zoo moedig en zoo daadwerkelijk de verdediging der groote koloniale belangen heeft ter hand genomen, er in slaagt om binnen eenige jaren in het moederland een koloniale publieke opinie te wekken, aan de meerderheid onzer medeburgers belangstelling in koloniale vraagstukken in te boezemen, zal die bond het vaderland aan zich hebben verplicht.

„De poging is eene zoo grootsche dat men het geloof daartoe moet bezitten, hetwelk bergen verzet. Wanneer men er slechts toe kwam om recht te doen aan de werkzaamheid, de intelligentie, de opoffering, welke de meeste kolonisten bezielt, dan zou dit al reeds veel zijn. Het schijnt, zoo op het eerste gezicht, al heel gemakkelijk te zijn om dat te bereiken. Wanneer men elken morgen in de dagbladen, groot en klein, telkens weer leest over het bekende thema van rechtvaardigheid, waarheid en menschelijkheid, is men geneigd te gelooven, dat de eminente schrijvers, die met zoo groote virtuositeit die prachtige en edele gevoelens weten te schilderen, niet zullen nalaten de gevolgen daarvan waar te nemen in ons koloniaal optreden.

„Maar zoo eminent als ze mogen wezen, deze politieke virtuozen malen wat om de koloniale actie. Hoogstens is de koloniale actie goed om die af te breken, en met meer valschheid dan oprechtheid, maken ze van de verschillende voorvallen in ons koloniaal rijk gebruik, om de koloniale politiek met alle euvelen te belasten, die zij in 't ondermaansche constateeren, en ten opzichte waarvan zij meenen eene zending te hebben te vervullen, om het kwaad aan de kaak te stellen en het geneesmiddel aan de hand te doen.

Die menschen hebben op hun manier, den kolonialen hartstocht te pakken. Voor hen bestaat die passie in een eeuwig voortgezetten aanval op den sedert dertig jaren ondernomen arbeid, om dezen te ondermijnen. En, zeker, heeft het niet van hun wezenlijke talenten afgehangen, dat wij onze bezittingen in Azië niet hebben losgelaten, ons niet aan onzen plicht in Marokko onttrokken, Fransch-Congo niet in den steek lieten, kortom, dat we er niet toe konden besluiten ons zelven failliet te verklaren in alle onze verre bezittingen."

Oost= en West=Indisch litteratuur overzicht.

De Gids.

Het *Septembernummer* van De Gids bevat onder het opschrift: *Blikken in het zieleleven van den Javaan?* eene beschouwing van *Prof. Dr. Snouck Hurgronje*, waarbij de geleerde schrijver als uitgangspunt neemt het in 1907 verschenen boek van Dr. Kohlbrugge, getiteld: Blikken in het zieleleven van den Javaan en zijner overheerschers.

Bedoeld werk wordt daarbij aan een zeer scherpe critiek onderworpen, waarop Dr. Kohlbrugge stellig het antwoord niet schuldig zal blijven. Wij achten ons niet bevoegd ons in deze kwestie te mengen, en volstaan daarom met een gedeelte van het slot van Prof. Snouck's opstel over te nemen, waarin deze toonaangevende geleerde den weg wijst, dien wij ten opzichte van Java hebben te volgen.

Rijpe ervaring heeft geleerd — aldus Prof. Sn. — dat de hervormingen, die Java's volk behoeft om in de wereld de plaats te gaan innemen, waartoe zijn aanleg het in staat stelt, niet direct door de vreemde voogden ingevoerd kunnen worden. Dezen kunnen ze slechts voorbereiden door de hoogere klassen der Inlandsche maatschappij voor de leiding van het volk in de richting naar boven geschikt te maken. Daarop moet derhalve de aandacht van allen, het wel meenen met Java, in de allereerste plaats gevestigd zijn."

„Lang zal het nog duren, dat overigens verstandige mannen van Europeeschen bloede zich tegen de emancipatie van Java met hand en tand verzetten, te goeder trouw, maar met de kracht der botheid aan de naar onderwijs begeerige Inlanders onder allerlei voorwendsels plaats weigeren op de beste der op hunne kosten opgerichte scholen, aan de geslaagde Inlandsche leerlingen op grond van ongemotiveerde rasinbeelding de hun toekomende staatsambten onthouden. Maar komen zal de tijd dat men zich voor dit thans nog heerschende conservatisme niet minder diep zal schamen zal dan men zich thans schaamt over de bekrompenheid van ruim een halve eeuw geleden, die niet weinig hooge ambtenaren onder hare aanhangers telde, en die de Javanen beschouwde als geschapen, om koffie te planten ten bate van de Nederlandsche schatkist."

* * *

De Indische Gids.

De Indische Gids van September bevat als eerste opstel: *Een bijdrage tot de oplossing van het Atjeh-vraagstuk*, door *E. van Assen*.

De schrijver zegt, dat hij vele jaren, tot op zekere hoogte, het voorrecht had om te zijn gemengd in de Atjehsche aangelegenheden, en herhaaldelijk geroepen werd om daadwerkelijk in te grijpen in de inwendige aangelegenheden des lands; daardoor een zekere ondervinding en kijk verkregen heeft op het karakter van verschillende personen en op toestanden, waarvan de kennisname — nu de Atjehzaak weder op den voorgrond is getreden in de Indische politiek — voor de toongevende regeeringspersonen wellicht van nut kan zijn.

In hoofdzaak komt het betoog van den schr. dan op het volgende neer: Het mag niet voorkomen dat een bestuurder het werk zijner voorgangers te niet doet en dientengevolge afbreekt hetgeen de voorganger heeft opgebouwd; en evenmin mag het voorkomen dat van Atjehsche zijde telkens, bij bestuurswisseling, pogingen worden aangewend om de eenmaal genomen beschikkingen te doen wijzigen en daarvoor zullen de noodige voorzieningen moeten worden genomen. Er is in inlandsche aangelegenheden continuïteit en stabiliteit noodig, en die zou men het best verkrijgen door het brengen van al de groote inlandsche bestuurszaken in ééne hand. Volgens schr. zou dit kunnen geschieden „door de oprichting van een Atjehsch bureau te Kota Radja, in den geest van het Inlandsch bureau te Makassar, waarvan het personeel, door kennis van taal en plaatselijke verhoudingen, zoo menigmaal verschillende gouverneurs voor het begaan van bestuursfouten heeft behoed.

Aan het hoofd van dat bureau dient natuurlijk te staan iemand van groote rechtschapenheid en onpartijdigheid, die de taal des lands en de Atjehsche zaken machtig is, die zeer veel geduld heeft, zich geschikt personeel mag toevoegen, terwijl goed bezoldigde, geschikte en de minst onvertrouwbare hoofden van Atjeh er tevens deel van zouden kunnen uitmaken, om met den bureauchef een soort van Atjehraad te vormen, als raadgevend lichaam voor den Gouverneur."

Mr. C. B. Nederburg houdt eene beschouwing: *Bestaat behoefte aan regeling van de positie der Inlandsche officieren bij de wet?* Zijne conclusie luidt allesbehalve ten gunste van dit zoo veel besproken vraagstuk, n.l.: „Door te voldoen aan het verlangen der Indische officieren om hunne positie bij de wet geregeld te zien zou dus de eerste stap worden gedaan op een zeer gevaarlijken weg. Indien de behoefte aan eene wet voor dat geval werd erkend, zou men gedwongen kunnen worden, het bestaan daarvan ook toe te geven voor tal van andere gevallen" — de schrijver doelt hier op verschillende categoriën van landsdienaren, wier positie dan eveneens bij de wet diende geregeld te worden — „en het gevolg zou zijn eene storing in den geregelden voortgang der wetgeving, die tot schromelijke ongelegenheid zou kunnen leiden.

Voor ieder, die dat gevaar niet denkbeeldig acht, kan het antwoord op de vraag of de behoefte aan eene regeling van de positie der Indische officieren bij de wet voldoende is aangetoond niet anders dan ontkennend luiden, hoe gaarne hij hun ook die vurig verlangde regeling zou gunnen."

De heer *N. Mac Leod*, bekend om zijne historische studiën, beschrijft in deze afl.: *Het oproer der Chinezen in* 1710. *Valckenier en van Imhoff*. Wij meenen, dat zijne studie dezer beruchte bladzijde uit Neerlands koloniale geschiedenis geen nieuwe gezichtspunten opent. Het werk van W. R. baron van Hoëvell: Batavia in 1740. Episode uit de geschiedenis van Neerland's Indië. Batavia, 1840, eveneens gegrond op archiefstudie, behandelt deze zaak veel uitvoeriger bijvoorbeeld.

De heer *S. A. Reitsma* geeft het slot zijner beschouwingen, getiteld: Eenige opmerkingen over de ijzeren wegen op Java naar aanleiding van het jongste Welvaarts-onderzoek (Vervoerwezen). Hij besluit met de bewering, dat de Staatsspoorwegen op Java èn door de gunstige tariefmaatregelen, èn door de lage vrachten — laag altijd voor een kolonialen spoorweg — niet weinig bijdragen tot de economische ontwikkeling van Java en tot het stoffelijk welzijn van de inlandsche bevolking.

De heer *J. Habbema* geeft vervolgens een uitvoerig resumé van *Het verslag van het Inlandsch onderwijs over* 1906 (het eerste jaarverslag ten vervolge op de vroegere 5-jaarlijksche). Volkomen kunnen wij ons bij den heer H. aansluiten, als deze opmerkt, dat het aanbeveling zou verdienen in volgende verslagen als inleiding op te nemen een zeer beknopt exposé van de organisatie en de inrichting van het inlandsch onderwijs, welke inleiding de waarde van het verslag, vooral voor leeken, niet weinig zou verhoogen.

Van den overigen inhoud van deze Sept.-afl. van De Indische Gids vermelden wij nog: Verschillende oplossingen van het muntvraagstuk in Aziatische landen. I. Britsch-Indië. — Varia. — Maandelijksche Revue van Brochures enz., door J. E. d. M. — Koloniale litteratuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

* * *

Eigen Haard.

Het nummer van 5 Sept. 1908 bevat een opstel over Curaçao naar aanleiding van het conflict met Venezuela, getiteld: *De opstootjes te Curaçao (N.-W.-I.)*, door J. C. R. (met afbeeldingen). Wij achten deze kwestie middels de dagbladen aan onze lezers voldoende bekend, waarom wij volstaan met de aandacht te vestigen op genoemd artikel.

* * *

Weekblad voor Indië.

Als eerste artikel bevat dit No. 14 van den loopenden jaargang het slot van *De haven-, kade- en steigerplannen voor Soerabaja en de vaarwaters aldaar*, door *J. Ph. Ermeling.*

En verder: *Het voor en tegen van den oorlog* (naar aanleiding van Prof. Mr. Steinmetz: Die Philosophie des Krieges), door R. B. — *Brieven van een Inlander, III*, (waarin „Inlander" onder meer hulde brengt aan „den deskundige bij uitnemendheid in Inlandsche zaken, Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje" voor diens pogingen in woord en geschrift om de bewering der „onmondigheid" enz. van den Javaan mede uit de wereld te helpen). — *De ongeregeldheden in Kotawaringin (Z.-O. Borneo)* (met afbeeldingen). — Indrukken van den Dag, door Corax.

* * *

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

Wij noteeren uit den inhoud der Juni-aflevering de navolgende bijdragen: Maritieme tentoonstelling te Bordeaux, door Noach. — Exploitatie van oude koffie-landen. — Cultuurwijze zonder schaduw, door H. J. van Prehn. — Katoencultuur in de Nederlandsche koloniën. — De rijstbouw in de Russische Midden-Aziatische bezittingen. — Djatimarkt. — Productenmarkt en wisselkoersen over Juni 1907. — Varia: De cactus als voedingsmiddel. — Een overheerlijke vrucht. — De machinale katoenoogst. — De enkelvoudige ontvezelaar van Fasio. — Natuurlijke en gekweekte Para.

* * *

De Indische Mercuur. 1908. No. 35.

Onder het opschrift: Eene bijdrage tot de kennis van den invloed der rietsuikerindustrie op de welvaart der inlandsche bevolking op Java, behandelt de heer *Ph. C. Prinsen Geerligs* het, ook door ons genoemde artikel van den heer J. J. Benjamin in het Tijdschr. van Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië in zeer waardeerende bewoordingen. De alleszins tot oordeelen bevoegde suikerspecialiteit Pr. G. noemt de bijdrage van J. „een hoogst belangrijke studie."

De heer *G. van der Sleen* schrijft weder over Java-coca, waarop Dr. A. W. K. de Jong ook nu wel weder het antwoord niet schuldig zal blijven.

Verder bevat dit Nr.: De aanvaarding van het bestuur van Suriname door Gouverneur Fock. — Bericht omtrent de Gouv. kina-onderneming over het 2e kwartaal 1908. — De plannen van den heer Enklaar van Guericke voor een Java-kina-bond. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele Berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen en de overige gewone rubrieken. En eindelijk een ingezonden stuk over Robusta-koffie, van K. Vogler te Wonokerto.

* * *

Lichtstralen op den Akker der Wereld.

No. 4 van jaargang 1908 van dit zendingstijdschrift bestaat uit een uitvoerige en interessante studie (met eenige platen), getiteld: *Onze verhouding tot Indië* (dit „Onze" opgevat in hoofdzaak van het standpunt der zending natuurlijk), door *Dr. A. M. Brouwer.*

De Macedoniër. Zendingstijdschrift,

geeft in het September-nummer het vervolg van het reisverhaal over Soemba (van Pajeti naar Memboro), door *Ds. D. K. Wielenga* en de beschouwingen van *Ds. D. Bakker* over Den Godsdienst van den Javaan.

* * *

Onze Eeuw.

In het laatst verschenen nummer van Onze Eeuw geeft *Dr. N. Adriani* — afgevaardigde van het Ned. Bijbelgenootschap — eene uitvoerige beschouwing over *De Zending in Midden-Celebes*, waarvan de hoofdinhoud ons reeds bekend is uit de dagbladen, wijl het hier geboden de in druk verschenen voordrachten bevat, door den auteur in de maand Mei j.l. voor de studeerenden aan de Ned.-Indische Bestuursacademie gehouden.

* * *

Chineezen onder Hollandsche vlag. *Eene niet uitsluitend koloniale quaestie populair behandeld, in verband met China's heden en verleden en de eigenaardigheden van den Chinees in het algemeen*, is de titel van een uitvoerig werk van **Mr. W. de Veer** (President van de landraden te Cheribon en Koeningan m.v.), dat dezer dagen bij Scheltema en Holkema te Amsterdam het licht zag.

De ons toegestane plaatsruimte laat natuurlijk niet toe van dit boek een résumé te geven; de bedoelingen, welke bij den schrijver hebben voorgezeten, kunnen trouwens voldoende blijken uit de navolgende aanhalingen uit zijne inleiding.

„Eene uiteenzetting van wat onze Chineesche medeburgers in Indië op het hart hebben scheen hierom vooral eene dankbare en aangename taak, omdat hier niet alleen eene overtuiging aan het woord is, die zich met deze wenschen en bezwaren zeer goed vereenigen kan, maar vooral, omdat hier inderdaad een *nationaal* belang op het spel staat. Niet het Chineesche, maar het *Nederlandsche.*

De Chineesche volksplanting, nog vóór onze komst in Indië, aan Java's Noordkust gevestigd, is mèt ons gezag over deze landen opgegroeid en *ondanks ons*, uit eigen levenskracht en levensvatbaarheid tot het half millioen nuttige en rustige ingezetenen aangegroeid, die ten huidigen dage ons gezag erkennen en een voornaam element uitmaken in de massa, wier wel en wee nog altijd voor een voornaam deel van onzen wil en onze rechtschapenheid afhankelijk is. Dit element, deze eigenaardige groep van zelfbewuste en ijverige menschen, voor het meerendeel in staat hun weg door het leven zelfstandig te gaan, en daarbij de gemeenschap te dienen, vraagt gelijkstelling *voor de wet* met Europeanen, zoo niet opeens, dan toch gelijdelijk en binnen een afzienbaar tijdsverloop. Kunnen wij dit, op den man af gevraagd, weigeren? In de volgende bladzijden hopen wij dit beroep te ondersteunen door argumenten, aan onze persoonlijke ervaring en indrukken ontleend."

„Om ook den *algemeenen* lezer voor deze zaak te interesseeren — zegt de auteur — en een zoo *nationaal* vraagstuk buiten den engen kring der *koloniale* aangelegenheden te voeren, is onze bespreking populair en algemeen. De geringe bekendheid van het groote publiek met de instellingen en gebruiken, de godsdienst en de opvattingen, het verleden en het heden van het Chineesche ras, het talrijkste en oudste der bekende wereld, dreef den schrijver er toe ook deze te beschrijven".

Het komt ons voor, dat het werk van Mr. de Veer zich inderdaad in de algemeene belangstelling zal mogen verheugen!

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 12 Augustus;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 10 Augustus;
De Sumatrapost t/m 12 Augustus;
Het Ned.-Ind. Effectenblad Nos. 61 en 62;
De Indische Mercuur No. 36;
De Indische Gids, September-aflevering.

Officiëele Berichten,

Uit de Javasche Courant van 7 Aug. 1908. No. 63.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens ziekte 2 jaar verlof aan den ass.-resident A. A. A. van Dijk; wegens langdurigen dienst 1 jaar aan den onderwijzer 1e kl. J. B. T. Mulder; idem aan den 3e kl. E. M. Nanes.

Ontslagen: op verzoek eervol, als advocaat en procureur bij den Raad van Just. te Soerabaja Mr. J. W. Ramaer; de commies 1e kl. bij den post- en tel.dienst W. J. G. Fransz.

Benoemd: tot ass.-resident van Malang M. Altmann; van Djombang C. E. van Kappen; tot lid van den gemeenteraad van Blitar W. Nicolai; tot lid van den landraad te Bindjer N. J. Hoorweg; tot voorzitter van den landraad te Malang Mr. E. H. Th. Mens Fiers Smeding; idem te Bodjonegoro Mr. H. Maten; tot subs.-off. van justitie te Soerabaja Mr. O. E. G. Vosmaer; tot controleur bij het B.B. W. D. F. Philips; tot wedono van Srondol Mas Djojomihardjo; van Soemberwaroe, Raden Soeriomiprodjo; tot inl. off. van just. in 't regentschap Bondowoso, Mas Ngabehi Wignjo Darsono; in het regentschap Bandjarnegara, Raden Gondosoedirdjo; in Tjilatjap, Raden Soedjono; bij den landraad te Djember, Raden Ngabehi Brotokoesoemo; te Djokjakarta, Raden Mas Djikoesoemo.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte 2 jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. P. A. F. Blom.

Bevorderd: bij het wapen der infanterie tot kapitein de 1e luitenants P. H. van der Linde, H. A. Gusdorf, W. L. Einthoven, W. B. Regenhardt en G. E. Visscher; tot majoor de kapitein jhr. C. F. Goldman; bij het wapen der genie tot majoor de kapt. J. de Kuyper; tot kapitein de 1e lutenant L. Swaab.

Uit de Javasche Courant van 11 Aug. 1908. No. 64.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den ass.-res. F. M. Dekker.

Ontslagen: eervol uit 's lands dienst, de gewezen hoofdopziener bij de in- en uitvoerrechten A. A. C. Wynant; eervol uit zijn betrekking de controleur bij het B.B., R. H. V. de Lamoy.

Benoemd: tot lid van den Raad van Justitie te Soerabaja Mr. F. B. Simon van Leeuwen; tot ondervoorzitter van den landraad te Djember Mr. F. van den Bosch; tot griffier bij den Raad v. Just. te Medan Mr. J. B. R. J. F. Pilon.

Belast: met de waarneming der betrekking van resident der Padangsche Bovenlanden de assistent-resident van Billiton E. J. Gerrits.

Militair Departement.

Verleend: wegens particuliere belangen 6 maanden verlof naar Europa aan den 2en luit.-kwartiermeester J. K. Haspels.

Ontslagen: op verzoek, eervol uit H. M. militairen dienst de off. van gezondheid der 1e klasse Dr. W. J. van der Min.

Hersteld: bij het wapen der artillerie, boven de formatie in activiteit, de luit.-kolonel op nonactiviteit T. A. de Neve en G. Engelberts.

Overgegaan: in het vaste korps officieren van gezondheid van het N.-I. Leger de tijdelijke officier van gezondheid der 2e kl. M. Schreuder.

Bevorderd: tot majoor de kapitein der artillerie J. B. Doyer.

Belast: met de waarneming der betrekking van onderhavenmeester te Soerabaja de gep. kapt.-luit. ter zee bij de Kon. Marine L. A. Royen.

In een extra-bijvoegsel van No. 63 (7 Augustus) der Javasche Courant is opgenomen het:

„Verslag betreffende het gehouden onderzoek naar het militair beleid in Atjeh en Onderhoorigheden."

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem I; gezdgvoerder H. J. Potjer; vertrokken van Amsterdam naar Batavia 5 Sept. 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: G. S. Maingay, echtg. en 4 k; A. J. E. de Voogd, echtg. en 3 k; N. G. Addiks, echtg. en k; E. O. Seijfferth, E. J. F. Stok; M. H. Teunissen; mevrouw J. C. Wichers en kind;

naar Genua: Mr. C. J. J. de Joncheere; A. A. de Joncheere; E. C. C. Houck; F. W. O. Baud; E. C. C. Ribius; mevrouw M. Hage, C. H. Hollander; R. H. Bartels; J. J. Prins; J. A. Prins; E. G. Traanboer; A. Weber; mevrouw N. Steffens; C. J. G. Bredius;

naar Singapore: mevrouw W. Westers—Steffens en kind;

van Southampton naar Genua: Dr. Lund; Mr. Silley; Dr. O. Hara May; Miss F. E. Jonas; H. Moffatt; Miss Wade; Mr. en Mrs. Bainton;

van Southampton naar Soerabaja: G. D. Bertie,

te Genua zullen zich inschepen: H. Hovens Greve en echtg; C. A. M. Welter; P. Welter; mej. L. Goedheer; J. Z. van Dijk; G. Beintema, echtg. en 4 k; C. von Eelking en echtg; J. J. Kluit en echtg; A. D. Broekhuijsen en echtg; Mr. K. J. Pott; Dr. J. Scho tens, echtg. en 2 k.; C. Daubanton; mej. J. C. W. Hertler; A. Knottenbelt en echtg; J. H. Austermühle; J. Reiss; mevrouw F. R. Scheltes—Barentz;

naar Belawan-Deli: H. Schlundt; Dr. E. Remmert; H. Feringa, echtg. en kind; J. C. Mann, echtg. en kind; mevrouw J. Burger;

Passagierslijst van het s.s. Prins der Nederlanden; gezagvoerder H. J. van der Goot; van Amsterdam naar West-Indië op 4 September 1908.

L. M. Rollin Conquezque, echtg. en 2 k; Dr. J. H. Verloop; mej. J. Steensma; A. Barend; J. O. Harken; benevens 250 Javaansche landverhuizers.

Passagierslijst van het s.s. Koning Willem II; gezagvoerder K. Haasnoot; vertrokken van Batavia 13 Augustus en aangekomen te Genua 6 Sept. '08.

Te Genua hebben zich ontscheept: Dr. E. Ehnhuus; J. J. Snor, echtg. en 4 k; H. J. L. baron van Isselmuden; A. A. A. van Dijk, echtg. en 2 k; A. J. Knaap, echtg. en 2 k; W. L. Zonnevylle; A. Doornik, echtg. en 2 k; mevrouw A. R. H. Steller en 5 k; W. Lasonder, echtg. en 2 k; J. v. Kwawegen, echtg. en k; A. P. Melchior en echtg; C. Nijenhuis; W. F. Engelhart; J. Koning; G. F. van Wijk, echtg. en k; E. M. Nunes; mevr. Wolbers—Van Giffen; J. A. Lambrechtsen; K. Musch en echtg; J. H. Müller, echtg. en 2 k; J. L. Kaens en echtg; H. F. Amoen; mevrouw van Eibergen Santhagens en k; F. L. Wiemans; R. E. Schalkwijk; H. Smit; G. A. Alberts; L. Schulte Jr.; B. Schmitz; G. J. J. de Jongh;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: H. Th. Wijnhof, echtg. en 2 k; L. D. van Cappelle; Dr. J. H. Anschütz, echtg. en 2 k; P. A. G. van Alderwerelt, echtg. en 3 k; J. J. M. Maas, echtg. en k; C. van Schelle; M. Broos; J. Kohnert; J. Kleuver; mej. E. Geest; jongej. J. Blanken; J. F. E. Marcella; F. W. Brinkman, echtg. en 2 k; R. V. Badger, echtg. en 2 k; J. C. Roovers; J. Radgers; P. J. Oudemans; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.